

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยปัญหาทางกฎหมายของชาวประมงในอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลบางชัน อำเภอขลุงจังหวัดจันทบุรี
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมงชายฝั่ง
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหากฎหมายของชาวประมงตำบลบางชัน อำเภอขลุงจังหวัดจันทบุรี
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายของชาวประมง ตำบลบางชันอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

2.วิธีดำเนินการวิจัย

2.1การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study)

การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) ศึกษาจากเอกสาร ตำราหนังสือบทความ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ วิทยานิพนธ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวกับกฎหมายประมง

2.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทราบปัญหากฎหมายของชาวประมง

3.กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับความนิยมเชื่อถือและได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามคุณสมบัติ ดังนี้

- 1.ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 คน
- 2.ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นและไม่เป็นทางการ 2 คน
- 3.ชาวประมงที่อาศัยอาศัยและทำประมงในพื้นที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี 5 คน
- 4.เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 2 คน
- 5.ผู้อำนวยการประมงจังหวัด จันทบุรี 2 คน
- 6.กรรมการประมงจังหวัด จันทบุรี 1 คน
- 7.ผู้เชี่ยวชาญด้านการประมงทะเล 1 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่ทราบจำนวนที่ประชากรแน่นอน โดยได้ใช้หลักสถิติในการสุ่มตัวอย่างจำนวนชาวประมง 68 คนในอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

4.การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวประมง ลักษณะการทำประมง ข้าราชการประมงที่มีความสัมพันธ์กับชาวประมงในอำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารแนวคิด วิธีการเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต ศึกษาลักษณะของชุมชนบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้มีความพร้อมในด้านความรู้การวิจัยเชิงคุณภาพและความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวประมง ในหมู่บ้านบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแนวคำถาม ซึ่งเป็นคำถามชนิดแบบปลายเปิด เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นกรอบในการสร้างแนวคำถาม

ขั้นตอนที่ 4 เริ่มลงพื้นที่ภาคสนาม แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัยก่อนทำการสัมภาษณ์ เพื่อมิให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความวิตกกังวล เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยกเลิกการให้ข้อมูลได้ทันทีหากมีสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่แน่ใจหรือหวาดกลัว และมีการยืนยันว่าข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ

ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จดบันทึก เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งปัญหากฎหมายโดยตรงและปัญหาข้อเท็จจริง ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายของชาวประมง ในตำบลบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

5.ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.ปัญหาการถูกจำกัดเครื่องมือในการทำประมง

เมื่อรัฐออกกฎหมายให้ โพงพางและเครื่องมืออื่นที่คล้ายคลึงกัน เป็นเครื่องมือที่ผิดกฎหมายจึงไม่สามารถใช้ได้หากใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ก็จะมีควมผิดและได้รับโทษหนัก ซึ่งเครื่องมือหลักเรือ หลักเคยที่ชาวประมงในตำบลบางชัน อำเภอขลุ้งจังหวัดจันทบุรี ใช้เป็นเครื่องมือหลักในการจับสัตว์น้ำหาเลี้ยงชีวิตนั้นก็ถูกตีความว่า โพงพางด้วย แม้ว่าเครื่องมือหลักเรือ หลักเคยจะไม่มีแขนของเครื่องมือยื่นออกไปเหมือนโพงพางก็ตาม ทำให้ชาวประมงใน ตำบลบางชัน อำเภอขลุ้งจังหวัดจันทบุรี ได้รับความเดือดร้อนมาก โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้ามาเรือถอนไปบางส่วนและชาวประมงได้รวมตัวกันเจรจาเพื่อหาทางออก โดยได้เสนอทางออกว่าชาวประมงจะขอใช้เครื่องมือหลักเรือ หลักเคยต่อไปโดยอยู่ในการควบคุมของรัฐและหามาตรการที่จะอนุรักษ์สัตว์น้ำวัยอ่อน มิได้ทำประมงแบบทำลายล้างอย่างที่หลายฝ่ายเข้าใจ

2.ปัญหาการกำหนดเขตพื้นที่ชายฝั่งตามมาตรา 34 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ.2558

กฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตทำการประมงพื้นบ้าน ทำการประมงในเขตทะเลนอกชายฝั่ง จึงมีลักษณะเป็นการแบ่งพื้นที่การทำประมงระหว่าง ประมงพื้นบ้านกับประมงพาณิชย์ โดยมีปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดเขตประมงชายฝั่งคือเมื่อกฎหมายได้กำหนดพื้นที่ให้ใช้ ระยะ 3 ไมล์ทะเลเป็นเขตประมงชายฝั่ง ชาวประมงพื้นบ้านก็ไม่สามารถออกไปจับปลาหรือทำการประมงนอกระยะ 3 ไมล์ทะเลได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ขาดรายได้หลักในการดำรงชีวิต ประกอบกับพื้นที่ทางกายภาพนั้น ในระยะ 3 ไมล์จากชายฝั่งผิวดินมีสภาพเป็นดินโคลน หรือเลน จึงไม่สามารถทำการประมงได้ ชาวประมงจึงมีความจำเป็นต้องออกเรือไปทำประมงนอกชายฝั่งจึงเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย

แนวทางแก้ไข คือให้คณะกรรมการประมงจังหวัดจันทบุรี กำหนดเขตพื้นที่ของประมงพื้นบ้านไกลออกไปเกินกว่า 3 ไมล์ทะเล แต่ต้องไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่สามารถทำได้ง่ายนักเพราะจะกระทบสิทธิของประมงพาณิชย์ตามกฎหมาย ยิ่งประมงพื้นบ้านมีอาณาเขตออกไปไกลเท่าไรประมงพาณิชย์ก็เสียสิทธิมากขึ้นเท่านั้น จึงเป็นปัญหาที่ยากในทางปฏิบัติ

3.ปัญหาเอกสารสิทธิ์

ปัญหาการขาดเอกสารสิทธิ์เกิดจากพื้นที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ถูกประกาศเป็นเขตป่าสงวน ป่าชายเลน และพื้นที่ชุ่มน้ำนานชาติจึงไม่สามารถขอเอกสารสิทธิ์ได้ การแก้ไขปัญหาคือต้องหาทางออกในลักษณะโฉนดชุมชน

4.ปัญหาการบุกรุกป่าและปัญหาการรื้อพื้นที่สาธารณะ

ปัจจัยภายนอกของปัญหาเกิดจากการประกาศเขตพื้นที่ป่าทับบริเวณที่มีชุมชนและมีกรให้สัมปทานในภายหลังเมื่อยกเลิกสัมปทานชาวบ้านที่มาอาศัยประกอบอาชีพจึงอยู่ที่เดิม เมื่ออยู่มากขึ้นมีการสืบลูกหลานจึงต้องขยายพื้นที่อาศัยและพื้นที่ประกอบอาชีพเข้าไปในเขตป่าและก่อสร้างบ้านเรือนบนพื้นน้ำจึงเป็นการรื้อพื้นที่สาธารณะ แนวทางแก้ไขคือให้คนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ โดยให้ชาวบ้านอยู่ในพื้นที่ป่าและอนุรักษ์ดูแลป่าไปด้วยอีกทั้งใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาปลูกป่าเพิ่มเติม

5.ปัญหาการขาดกฎหมายรับรองสิทธิชุมชน

เกิดจากการไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิในชาวประมง ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ในการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้ชาวประมงมิได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขปัญหาคือ การออกกฎหมายรับรองสิทธิชุมชน หรือการประกาศเป็นเขตชุมชนดั้งเดิม ให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรและอยู่อาศัยได้อย่างถูกกฎหมาย

อธิปราชผล

ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนนั้น เป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดกฎหมายถึงไม่สามารถใช้บังคับได้ มิใช่เพราะคนในชุมชนไม่เคารพกฎหมายแต่ปัจจัยที่ทำให้ต้องทำผิดกฎหมายเกิดจากความจำเป็นในการเลี้ยงชีพและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน อีกทั้งลักษณะพิเศษในทางสภาพภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะหากรัฐบังคับใช้กฎหมายอย่างรุนแรงและเด็ดขาดโดยมุ่งไปที่การลงโทษหรือกำหนดโทษสูงเพิ่มให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวนั้น ก็จะเป็นการทำร้ายชุมชน และผลักดันให้พวกเขาต้องออกนอกพื้นที่ จากถิ่นฐานภูมิลำเนาไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่น ซึ่งมีโทษทางแก้ปัญหา แต่กลับเป็นการสร้างปัญหาเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากอย่างมาทั้งทรัพยากรป่าไม้และสัตว์น้ำในท้องทะเล แต่ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดก็คือทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุดคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งตระหนักถึงหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วย การอยู่ร่วมกันระหว่าง คน ป่า ทะเล และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่สามารถเป็นไปได้ โดยต้องให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการประสานและควบคุม จุดอ่อนประการหนึ่งของกฎหมายคือการมีสภาพใช้บังคับเป็นการทั่วไปดังนั้น จึงต้องมีข้อยกเว้นไว้สำหรับกรณีข้อเท็จจริงมีความแตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยมีใช้ลักษณะของการเลือกปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับกรณีของชาวประมง ตำบลบางชัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี ที่ควรจะได้รับ การแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการและแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมต่อไป

นอกจากกฎหมายแล้วปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขปัญหามาสามารถทำได้มีประสิทธิภาพคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการ และต้องหาหน่วยงาน หรือองค์กรที่จะมาทำหน้าที่เป็น “แม่ข่าย” หรือเป็นประธานในการแก้ไขปัญหามิเช่นนั้นการให้ชาวประมงไปหาทางออกเองโดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ละแห่งนั้นเป็นไปได้ยาก อีกทั้งในการแก้ไขปัญหามิได้ต้องการกฎหมายเพียงอย่างเดียวหากแต่ยังต้องการข้อเท็จจริงในเชิงวิชาการ องค์กรความรู้ และผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทางทะเล วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการเก็บสถิติควบคู่กันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการแก้ไขปัญหามาภาครัฐควรออกกฎหมายให้การรับรองสิทธิของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร
2. ในการบังคับใช้กฎหมายควรคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงและผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน หากกระทบมากเกินไปชุมชนก็ไม่สามารถอยู่ได้
3. ควรแก้ไขกฎหมายโดยรับฟังความเห็นของประชาชนที่มีส่วนได้เสีย กล่าวคือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย

4.ควรเสนอให้มีการออกกฎกระทรวงให้สามารถใช้บังคับกฎหมายให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถทำประมงในเขตทะเลชายฝั่งไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลได้ ทั้งนี้ต้องมีแผนที่แสดงเขต ตำบลบางชั้น อำเภอลาดหญ้า จังหวัดจันทบุรี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อแก้ไขปัญหากฎหมายของชาวประมง ในตำบลบางชั้น อำเภอลาดหญ้า จังหวัดจันทบุรี ควรมีการทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญพันธุ์ของสัตว์น้ำและการใช้เครื่องมือล่อลวงหรือโพงพางในพื้นที่ สำหรับการวิจัยในเชิงสังคมศาสตร์ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นสิทธิของชุมชนกับการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี